

Motion till riksdagen

1988/89:Ub833

av Lars Werner m.fl.(vpk)

Flickornas villkor i skolan

Mot.
1988/89
Ub833-838

Inledning

Det svenska samhället är, som i princip alla samhällen i vår omvärld, dominerat av män. Vi lever i ett system, där kvinnor är underordnade män.

Befästandet av könsförhållandena börjar redan i en människas allra tidigaste ålder. Skolan fyller en mycket viktig funktion i detta. Eleverna fostras till roller, som passar ett könsmässigt orättvist system.

Könsroller i skolan

I skolan kan vi iakta könsrollsmönstret – flickor och pojkar beter sig olika. Skolan förstärker dessa könsroller – eleverna behandlas olika beroende på vilket kön de har.

I en akademisk avhandling, "Könsdifferentiering i grundskolan" av Inga Wernersson, visades bl.a. följande exempel på hur könsroller ser ut och förstärks i skolan:

a) Motiv för val av utbildning och yrke:

Män anger oftare att de valt utbildningen för att de trivs i skolan. Att flickor i större utsträckning anger rena studieintressen som motiv kan ha att göra med att de upplever lägre krav på sig och att de inte anser ett kommande arbetsliv som lika självklart som pojkarna.

b) Motiv för val av yrke och framtid:

Flickor anger att de hellre vill arbeta med människor än med ting. Viktiga krav för pojkarna är att "få tillfälle att tjäna mycket pengar", "komma i ledande ställning", "vara fria från överordnade".

c) Lärarnas förhållningssätt till elever av olika kön:

Flickorna beskrivs av lärarna som problemfria, vänliga, skolmotiverade, lydiga, trevliga o.s.v. medan pojkarna ofta beskrivs som aggressiva och bråkiga. När lärarna bedömde pojkarna mer negativt i detta fall var det inte som individer utan negativt som elever. Att flickorna betraktas som lydiga och välanpassade elever "belönas med" att de blir bortglömda som individer.

Att flickorna bedöms mer positivt leder inte till en mer positiv behandling utan motsvaras i stället av att vissa grupper av pojkarna, framför allt ur arbetarklassen, behandlas mer negativt.

Undersökningen visar även att lärare, trots att de beskriver flickorna mer positivt, tycker att det är intressantare att undervisa pojkar och att de skulle

välja pojkarna om de hade möjlighet till det. Det kan bero på att lärarna förväntar sig en mer framstående social roll av pojkarna än av flickorna. Den rådande arbetsfördelningen mellan könen påverkar alltså den utbildning och det stöd som elever av olika kön får.

d) Hur elevernas självkänsla påverkas under skoltiden:

Man har funnit att yngre flickor var mindre ängsliga än pojkarna vid prov, redovisningar o.dyl. Flickorna hade även en mer positiv inställning till skolan än de jämnåriga pojkarna. Den mer positiva inställningen till skolan och undervisningen behöll flickorna även i högre årskurser, men då var de mer ängsliga än sina manliga klasskamrater. Medan pojkarna blev mindre ängsliga under skoltiden försämrades alltså flickornas självkänsla och de blev mer ängsliga.

Även om flickor klarar arbetsuppgifterna i skolan lika bra eller bättre än pojkarna så tycks de undan för undan förlora sitt självförtroende. Det beror på att de får mindre personlig kontakt med lärarna, deras arbetsinsatser får färre kommentarer och blir i lägre grad bekräftade.

Vpk anser att kunskaper om könsroller samt relevant resultat från kvinnoforskningen bör ingå i lärarutbildningen. Detta bör riksdagen uttala.

I klassrummet

Resultatet från olika undersökningar gjorda i klassrummen pekar på:

a) Olika förväntningar och krav ställs på eleverna beroende på om de är flickor eller pojkar.

b) Eftersom flickor och pojkar betar sig olika, blir de också behandlade olika. Pojkar får mer uppmärksamhet och tid, blir mer individuellt behandlade.

c) Lärare kan uppleva det som mer meningsfullt att satsa tid och intresse på en begåvad pojke än på en begåvad flicka, eftersom det upplevs som mer sannolikt att pojken kommer att utnyttja sin utbildning i en socialt synlig karriär.

När det gäller taltiden i klassrummet har det svenska forskningsprojektet Språk och kön i skolan vid Lunds universitet kunnat bekräfta resultaten från internationella undersökningar.

Taltiden i klassrummet är fördelad så att läraren upptar 2/3 av tiden och eleverna får dela på 1/3. Av elevernas taltid upptar pojkarna 2/3 och flickorna 1/3. Det betyder att flickorna upptar endast 1/9 av den talade tiden i en klass med lika många flickor som pojkar. Man ska även komma ihåg att en stor del av det flickorna säger/får säga är reproduktion av olika slag, t.ex. uppläsning av en arbetsuppgift.

Talaktiviteten är mycket olika fördelad mellan de enskilda eleverna även inom de två könsgrupperna. I varje klass finns ett litet antal elever, som pratar ganska mycket. Det brukar vara tre-fyra pojkar och en eller ett par flickor. Majoriteten av eleverna säger ganska lite under skoldagen på offentlig nivå. I många fall blir det inte mer än någon eller några meningar på förmiddagen och kanske bara något enstaka ord på eftermiddagen – eller tvärtom. Så finns det en liten grupp som praktiskt taget aldrig säger någon-

ting på offentlig nivå. Den gruppen brukar bestå av fyra-fem flickor och eventuellt någon pojke i varje klass.

Mot. 1988/89

Ub833

Taltiden i klassrummet hänger samman med hur läraren fördelar frågorna till eleverna och vilken typ av frågor som ges till flickor respektive pojkar (sådana med ett kort, enkelt svar eller sådana som kräver en längre förklaring eller redogörelse).

Vpk menar att könsrättvisorna i klassrummet måste angripas för att på sikt uppnå ett samhälle, där kvinnor och män är jämlika. Men vi inser att den strukturella könsojämlikhet som finns i samhället inte låter sig utplånas av något enkelt handgrepp i skolan.

Vpk föreslår att länskolnämnderna i sin tillsyn av skolorna speciellt skall beakta hur lärartid, taltid, frågor etc. fördelas mellan flickor och pojkar.

Läromedel

I åtskilliga sammanhang och vid upprepade tillfällen har kvinnor, organisationer, forskare, politiska partier m.fl. uppmärksammat den kvinnodiskriminering som finns i vissa av de läroböcker som används i skolan. Tyvärr har ingen större förbättring kunnat konstateras.

I t.ex. litteraturantologier, historieböcker, läroböcker i fysik och kemi m.m. osynliggörs halva mänskligheten eller reduceras till en försvinnande liten och obetydlig minoritet.

Vpk menar att det är av största vikt att läroböckerna i skolan ger en rättvis bild av kvinnors deltagande i t.ex. litteraturen, vetenskapen, historien och arbetslivet.

Regeringen har i proposition 1988/89:4 Skolans utveckling och styrning föreslagit att statens institut för läromedel (SIL) ska genomföra en förlöpande kvalitetsgranskning av läroböcker. Vpk föreslår att SIL ges i uppdrag att speciellt beakta könsmissig ojämlikhet och kvinnodiskriminering vid denna granskning.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kunskaper om könsroller samt relevanta resultat från kvinnoforskningen bör ingå i lärarutbildningen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om länskolnämndernas tillsyn av skolorna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om granskning av könsmässig ojämlikhet och kvinnodiskriminering i läroböcker.

Mot. 1988/89
Ub833

Stockholm den 25 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Björn Samuelson (vpk)